

Εργαστηριακή κατάρτιση σε ψηφιακές δεξιότητες για την ενίσχυση και προαγωγή της ψηφιακής ικανότητας, στα πλαίσια προπτυχιακών σπουδών ανθρωπιστικών επιστημών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Αλέξανδρος Γ. Μαριδάκης

Πανεπιστήμιο Κρήτης
maridakis@uoc.gr

Περίληψη

Η εργασία αυτή στοχεύει στην ανάδειξη της αναγκαιότητας εργαστηριακής κατάρτισης και εκμάθησης καλών πρακτικών, για την ανάπτυξη, αναβάθμιση και εμβάθυνση ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποδοτικής χρήσης των ΤΠΕ, σε φοιτήτριες/-ές προπτυχιακών σπουδών ανθρωπιστικών επιστημών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και των ωφελειών που αποκομίζουν, από την δυνατότητα τους αυτή. Έτσι ώστε να αντεπεξέρχονται στις εκπαιδευτικές υποχρεώσεις τους και αποφοιτώντας σε επιστημονικές, εργασιακές και κοινωνικές ανάγκες τους, που απαιτούν ικανότητες που πηγάζουν από την συνεχή πρόοδο και την ευρεία ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών και μέσων σε κάθε τομέα δραστηριότητας. Τέλος αναδεικνύεται η σημαντικότητα, αφενός προσαρμογής της κατάρτισης σε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς ψηφιακών δεξιοτήτων και αφετέρου αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της.

Λέξεις κλειδιά: ΤΠΕ, ψηφιακές ικανότητες, εργαστήρια ψηφιακών δεξιοτήτων, ανθρωπιστικές επιστήμες, τριτοβάθμια εκπαίδευση

1. Εισαγωγή

Κατά την τελευταία δεκαπενταετία η ψηφιακή ικανότητα, προσδιορίζεται ως σημαντική οριζόντια δεξιότητα ζωής, όπως καθορίζεται στο «Ευρωπαϊκό Πλαίσιο βασικών ικανοτήτων για τη διά βίου μάθηση». Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την τελευταία αναθεώρηση του, αποτελεί μία από τις οκτώ βασικές ικανότητες του παραπάνω πλαισίου και περιλαμβάνει διευρυμένες ψηφιακές γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018). Πλέον η ψηφιακή ικανότητα υπερβαίνει ένα σύνολο αυστηρά από τεχνικών και διαδικαστικών ικανοτήτων χρήσης ΤΠΕ (Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών) και λαμβάνει διαστάσεις σε ευρύτερα πεδία, όπως μεταξύ πολλών άλλων, η κριτική αξιολόγηση διαδικτυακών πληροφοριών, η προστασία δεδομένων, οι δημιουργικές πρακτικές παραγωγής ψηφιακού περιεχομένου, καθώς η επικοινωνία και η συνεργασία σε ψηφιακό περιβάλλον. Είναι φανερό πλέον ότι η απόκτηση

ψηφιακής ικανότητας προάγεται ως κρίσιμος και ουσιώδης παράγοντας, αλλά και ως προϋπόθεση, *sine qua non* (εκ των ων ουκ άνευ), συμμετοχής στην ραγδαία μετασχηματιζόμενη ψηφιακά κοινωνία και οικονομία, και κατά συνέπεια και στον τομέα της εκπαίδευσης, όλων των βαθμίδων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020 ; Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2020).

Παρά την παρατηρούμενη σταδιακή βελτίωση των ικανοτήτων των νεοεισερχόμενων φοιτητών, στη χρήση ΤΠΕ και άλλων ψηφιακών εργαλείων (καλλιεργούμενες ήδη στα πλαίσια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), δεν διαφαίνεται να έχουν ετοιμότητα να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις απαιτήσεις των ψηφιακών αλλαγών, ώστε αξιοποιήσουν στο έπακρο εργασιακά ή ερευνητικά τις επιστημονικές γνώσεις που αποκτούν κατά την διάρκεια σπουδών τους στο Πανεπιστήμιο (ΕΥΑ, 2019). Ειδικότερα όσον αφορά στην χώρα μας και τους φοιτητές/-τριες Ανθρωπιστικών σπουδών, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, διαπιστώνεται από διάφορες εμπειρικές έρευνες ότι σε μεγάλος αριθμός τους -σε αντίθεση με αυτούς θετικών και τεχνολογικών-, φαίνεται να παρουσιάζουν υστέρηση σε τομείς όπως η αξιοποίηση και αποδοτική χρήση ψηφιακών εργαλείων, η ασφάλεια και γενικότερα αυτό που αποκαλείται πληροφοριακή παιδεία ή πληροφοριακός γραμματισμός (Λαφτσιδου, κ.ά. ; Κουκουφίκη, 2016). Παραδόξως, παρότι οι ίδιοι έχουν την αίσθηση ότι διαθέτουν μεγάλη άνεση και αρκετές ψηφιακές δεξιότητες, όπως για παράδειγμα να ανταποκριθούν στην ηλεκτρονική επικοινωνία (ως συνέπεια της ανάγκης εντατικής χρήσης υπολογιστών και έξυπνων κινητών συσκευών, Ηλεκτρονικού Ταχυδρομείου και Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, πράγμα που σήμερα κατά την γνώμη μας επιτείνει, ακόμα περισσότερο η τρέχουσα πανδημία), στην πράξη αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες, όπως σε ζητήματα ασφαλείας. (Τζιφόπουλος, 2019; Τζιφόπουλος, 2014 ; Χατζηχρήστος, 2019). Πολύ περισσότερο δε, σήμερα πιστεύουμε ότι θα δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στο συνεχώς μεταβαλλόμενο ψηφιακό περιβάλλον, όπως για παράδειγμα την εκτεταμένη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, τη συνεργασία, τη δημιουργία περιεχομένου, το Υπολογιστικό Νέφος, την ανάλυση Μεγάλων Δεδομένων, την Τεχνητή Νοημοσύνη και γενικότερα την επίλυση προβλημάτων.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται ειδικότερα στην ανάδειξη της αναγκαιότητας, αλλά και την σημασία και τον ρόλο συγκεκριμένων εργαστηρίων κατάρτισης για την ανάπτυξη, αναβάθμιση και εμπάθυνση ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποδοτικής χρήσης ΤΠΕ, καθώς και εφαρμογής καλών πρακτικών, που προσφέρουμε σε φοιτήτριες/-ές προπτυχιακών σπουδών ανθρωπιστικών επιστημών (Humanistic Sciences) τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και στα οφέλη ψηφιακής ενδυνάμωσης που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες σε αυτά. Η εργαστηριακή κατάρτιση της περίπτωσης μας, αφορά σε φοιτητές/-τριες στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, αλλά και άλλων τμημάτων της Φιλοσοφικής σχολής, που το επιθυμούν.

2. Αναγκαιότητα ανάπτυξης και αξιολόγησης ψηφιακών ικανοτήτων

2.1 Εννοιολογική οριοθέτηση της «Ψηφιακής ικανότητας»

Ο 21ος αιώνας ως μια εποχή ψηφιακού μετασχηματισμού (digital transformation) χαρακτηρίζεται από μια συνεχή διαδικασία ενσωμάτωσης ψηφιακών μέσων (digital era ή digital age) σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων, τόσο στην οικονομία όσο και στη κοινωνία, γεμάτη από ψηφιακές προκλήσεις και ευκαιρίες αλλαγών. Η απόκτηση ψηφιακών ικανοτήτων είναι αποτέλεσμα των ψηφιακών καινοτομιών (McFarlane, 2019). Αυτό απαιτεί κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού και αξιοποίηση τεχνολογικών υποδομών που υιοθετούνται για να αξιοποιηθούν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν το διαδίκτυο, τα ψηφιακά μέσα και οι νέες τεχνολογίες. Για το λόγο αυτό κρίνεται αναγκαίο τα άτομα να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες εκείνες που απαιτούνται, ώστε να αντεπεξέλθουν και να εξασφαλίσουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο προσωπικών, εργασιακών και κοινωνικών επιτευγμάτων. Επίσης η λεπτομερής περιγραφή της ψηφιακής ικανότητας, λόγω της τεχνολογικής προόδου, πρέπει να επικαιροποιείται με την πάροδο του χρόνου (Ferrari et al., 2012). Αυτές οι αλλαγές και οι εξελίξεις σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση όλων των βαθμίδων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020 ; Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2020). (συμπεριλαμβανομένου του τομέα ανθρωπιστικών σπουδών της ανώτατης, που εστιάζουμε στην παρούσα εργασία) και έχουν δημιουργήσει ένα πλήθος νέων αναγκών που σχετίζονται με την άρση του ελλείμματος ψηφιακών δεξιοτήτων και την καταπολέμηση του ψηφιακού χάσματος (OECD, 2018).

Ο ορισμός της «Ψηφιακής ικανότητας» περιλαμβάνεται σε σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο παράρτημα «Βασικές Ικανότητες της Δια Βίου Μάθησης: ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018), η οποία αναθεώρησε παλαιότερη, όπου καθορίζονται οκτώ βασικές ικανότητες, μεταξύ των οποίων και αυτή. Η περιγραφή της «περιλαμβάνει τη χρήση της Τεχνολογίας της Κοινωνίας της Πληροφορίας (ΤΚΠ) για την εργασία, τη ψυχαγωγία και την επικοινωνία, με αυτοπεποίθηση και κριτικό πνεύμα. Υποστηρίζεται από τις βασικές δεξιότητες ΤΠΕ: χρήση Η/Υ για την ανάκτηση, την αξιολόγηση, την αποθήκευση, την παραγωγή, την παρουσίαση και την ανταλλαγή πληροφοριών και για την επικοινωνία και τη συμμετοχή σε δίκτυα συνεργασίας μέσω του Διαδικτύου». Παράλληλα στην έκθεση «Ψηφιακές δεξιότητες για τη Ζωή και την Εργασία» (Digital Skills for Life and Work) αναφέρεται ως ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απαιτούνται για την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας με τρόπο ευεργετικό σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο (UNESCO, 2017). Επίσης στην έκθεση «Ψηφιακός Γραμματισμός στην Εκπαίδευση» (UNESCO, 2011) υπογραμμίζεται η σημασία των ψηφιακών δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην

εκπαίδευση και την ένταξη στην αγορά εργασίας και αναφέρεται λεπτομερώς η σημασία και οι συνιστώσες του ψηφιακού γραμματισμού ως δεξιότητα ζωής. Γίνεται πλέον φανερό ότι η ψηφιακή ικανότητα, όπως προσεγγίζεται από όλους τους παραπάνω ορισμούς διευρύνει τα όρια της, υπερβαίνοντας τη τεχνική χρήση των ΤΠΕ και ενσωματώνει την έννοια της ψηφιακής συμμετοχής (Ferrari et al., 2012).

2.2 Συνοπτική επισκόπηση δεικτών και πολιτικών ενίσχυσης ψηφιακών δεξιοτήτων

Στην «Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στα κράτη μέλη της ΕΕ», για το έτος 2020, αναφέρεται ότι οι νέοι δεν αναπτύσσουν επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες και πάνω από το 15% του πληθυσμού των μαθητών δε διαθέτει επαρκείς ψηφιακές δεξιότητες (EC, 2020). Είναι προφανές ότι το παραπάνω έχει άμεση επίδραση στο επίπεδο ψηφιακών ικανοτήτων των εισερχόμενων, ως φοιτητών πλέον, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα στην ίδια έκθεση σημειώνεται ότι «παρά τις επενδύσεις των κρατών μελών σε ψηφιακές υποδομές για την εκπαίδευση και την κατάρτιση τα τελευταία χρόνια, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες ανισότητες, τόσο μεταξύ όσο και εντός των χωρών» (EC, 2020).

Ειδικότερα το επίπεδο ψηφιακών ικανοτήτων παρακολουθείται από τον ετήσιο «Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας» (DESI) για τη μέτρηση της προόδου, κατά το προηγούμενο έτος, των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την πορεία για μια ψηφιακή οικονομία και κοινωνία και υπολογίζεται συνδυαστικά βάσει μετρήσεων από επίσημα στατιστικά δεδομένα (Eurostat) καθώς και άλλες εξειδικευμένες μελέτες και μεθόδους συλλογής (EC, 2020). Η Ελλάδα λαμβάνει χαμηλή θέση κατατασσόμενη στην 27η θέση για το 2020, όπως και το 2019, ενώ ήταν 28η το 2018. Παρά την μικρή αύξηση της συνολικής βαθμολογίας (37,3 το 2020 έναντι 35,1 το 2019), σημειώθηκε περιορισμένη βελτίωση των επιδόσεων, κυρίως όσον αφορά στην παράμετρο του ανθρώπινου κεφαλαίου, σημειώνοντας πρόοδο σε όλους σχεδόν τους σχετικούς με αυτήν δείκτες. Παρόλη τη πρόοδο αυτή, οι επιδόσεις στο «Ανθρώπινο κεφάλαιο» είναι αρκετά χαμηλότερες από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο στην (EC, 2020). Πρώτη φορά πέρυσι, το ποσοστό των ατόμων στη χώρα μας που έχουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές γνώσεις υπερέβη κατά μια μονάδα το ήμισυ του συνόλου των ατόμων, ηλικίας 16 έως 74 ετών (51% έναντι 58% στην ΕΕ).

Για την αντιμετώπιση και βελτίωση του παραπάνω περιγραφόμενου τοπίου υστέρησης και χαμηλών προσδοκιών στη χώρα μας, θα αποτελέσει σημαντική πρόοδο η ανάπτυξη κοινών πλαισίων αναφοράς για τη διαβάθμιση ψηφιακών δεξιοτήτων (πχ βασικές, ενδιάμεσες, προχωρημένες), εναρμονισμένα με τις Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, πράγμα που αναφέρεται και ως στρατηγικός στόχος της χώρα μας στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού (ΥΨΗΔ, 2020).

2.3. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ψηφιακή Ικανότητα «DigComp»

Το «Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ψηφιακή Ικανότητα για τους Πολίτες» (European Digital Competence Framework for Citizens), «DigComp» αποτελεί ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς και περιγράφει την ψηφιακή ικανότητα ως ένα σύνολο γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, που απαιτούνται να κατέχουν οι πολίτες για την ενεργή συμμετοχή στο ψηφιακό περιβάλλον και την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι τεχνολογίες σε μια ψηφιακή κοινωνία. Το πλαίσιο «DigComp» (<http://ec.europa.eu/jrc/digcomp>) ολοκληρώθηκε, μετά από εντατική έρευνα και διαδικασία διαβούλευσης (Kluzer & Rujol Priego, 2018), αναθεωρείται τακτικά και σήμερα ισχύει με την έκδοση (DigComp 2.1), ενώ αναμένεται αναθεώρηση του αρχές του 2022. Αποτελεί δε μία καινοτόμο, επιστημονική προσπάθεια, με την οποία έγινε περιγραφή 21 ψηφιακών ικανοτήτων ομαδοποιημένων σε 5 τομείς, διαβαθμισμένους αρχικά σε τρία επίπεδα επάρκειας (βασικό, ενδιάμεσο και προχωρημένο), ενώ στην τρέχουσα έκδοση διευρύνθηκαν σε οκτώ συνολικά επίπεδα (4 γενικά επίπεδα χωριζόμενα σε 2 ειδικότερα υποεπίπεδα) επάρκειας (θεμελιώδες, ενδιάμεσο, προηγμένο, εξαιρετικά εξειδικευμένο). Οι 21 αυτές ικανότητες, καταναμημένες στους 5 τομείς, είναι οι παρακάτω:

1. Γραμματισμός Πληροφοριών και Δεδομένων

1. Περιήγηση, αναζήτηση και ανάλυση-ταξινόμηση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου
2. Αξιολόγηση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου
3. Διαχείριση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου

2. Επικοινωνία και Συνεργασία

1. Αλληλεπίδραση μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
2. Κοινή χρήση μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
3. Συμμετοχικότητα των πολιτών στα «κοινά» μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
4. Συνεργασία μέσω ψηφιακών τεχνολογιών
5. Εφαρμογή κανόνων καλής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο
6. Διαχείριση ψηφιακής ταυτότητας

3. Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

1. Ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου
2. Ενσωμάτωση και εκ νέου επεξεργασία ψηφιακού περιεχομένου
3. Πνευματικά δικαιώματα και άδειες
4. Προγραμματισμός

4. Προστασία

1. Προστασία συσκευών
2. Προστασία προσωπικών δεδομένων και ιδιωτικότητας

3. Προστασία της υγείας και της ευημερίας
4. Προστασία περιβάλλοντος
5. Επίλυση προβλήματος
 1. Επίλυση τεχνικών προβλημάτων
 2. Προσδιορισμός αναγκών και τεχνολογικών απαντήσεων
 3. Δημιουργική χρήση ψηφιακών τεχνολογιών
 4. Προσδιορισμός ελλειπουσών ψηφιακών ικανοτήτων

Το παραπάνω πλαίσιο, λόγω του ευέλικτου σχεδιασμού του, επιτρέπει την επαναχρησιμοποίηση, τροποποίηση και την χρήση του για την ανάπτυξη διαγνώσεων ψηφιακής ικανότητας, υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται αναφορά στην αρχική πηγή προέλευσης του. Επίσης παρέχεται με ελεύθερη άδεια για δωρεάν χρήση από οργανισμούς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

2.4 Στοχοθεσία και περιγραφή δράσεων εργαστηριακής κατάρτισης

Κατά τα τελευταία έτη στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης προσφέρονται, ως προαιρετικές επιλογές πέρα από τον κύριο κορμό του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας δυνατότητες εργαστηριακής κατάρτισης και εκμάθησης καλών πρακτικών, για την ανάπτυξη, αναβάθμιση και εμπάθυνση ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποδοτικής χρήσης ΤΠΕ. Κύριος στόχος κατά τη γνώμη μας, αυτών των δράσεων εργαστηριακής κατάρτισης προτείνουμε να είναι η αναβάθμιση των ακαδημαϊκών/εργασιακών προσόντων των φοιτητριών/-τών σε επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων, ώστε να ανταπεξέλθουν τόσο στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις των σπουδών τους (οι οποίες θα ενσωματώνουν μελλοντικά ολοένα και περισσότερες νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες), όσο και στις μελλοντικές προκλήσεις της επαγγελματικής /επιστημονικής τους ζωής. Επίσης οφέλη από τις δεξιότητες αυτές θα προκύψουν αν ακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές, αλλά και ως μελλοντικοί επιστήμονες/ερευνητές, οι οποίοι θα δρουν και θα εργάζονται σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, ως απόρροια των αλλαγών που επιφέρουν τόσο η παγκοσμιοποίηση, όσο και η πορεία προς μια κοινωνία και οικονομία της γνώσης.

Έτσι προσφέρεται η δυνατότητα επιλογής ενός αριθμού διαφορετικών κύκλων εργαστηριακής κατάρτισης, που καθένας περιλαμβάνει μια σειρά ασκήσεων, με την ολοκλήρωση των οποίων αναμένεται η απόκτηση δεξιοτήτων, για να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά αξιοποιώντας παραγωγικά, αποδοτικά και με ασφάλεια, ψηφιακά εργαλεία και υπηρεσίες ΤΠΕ. Η επιτυχής πραγματοποίηση της κατάρτισης βαθμολογείται αλλά δεν προσμετρώνται στην τελική βαθμολογία πτυχίου, αλλά αναγράφεται στο παράρτημα πτυχίου. Η κατάρτιση γίνεται σε παράλληλους επαναλαμβανόμενους κύκλους κατάρτισης δεκατριών διδακτικών εβδομάδων, ανά εξάμηνο. Τα αντικείμενα κατάρτισης χωρίζονται σε ενότητες και

γίνεται προσπάθεια να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένα στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο ψηφιακών ικανοτήτων «Digcomp». Πιο συγκεκριμένα:

Ο βασικός κύκλος κατάρτισης, πιστεύουμε ότι πρέπει να αποτελείται από εισαγωγικές πρακτικές στις ΤΠΕ και στην εφαρμοσμένη Πληροφορική, δηλαδή στη χρήση δυνατοτήτων υπολογιστή και των βασικών εργαλείων του, όπως πχ είναι το λειτουργικό σύστημα και οι εφαρμογές γραφείου (Επεξεργασία κειμένου, Υπολογιστικά φύλλα, Παρουσιάσεις), αλλά και η χρήση του Διαδικτύου (φυλλομετρητής ιστού, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, μηχανές αναζήτησης). Ως αποτέλεσμα αναμένεται η κατανόηση σωστών πρακτικών χρήσης υπολογιστή, οργάνωσης αρχείων και φακέλων, αναζήτησης πληροφορίας στο διαδίκτυο, αλλά και η δημιουργία και επεξεργασία σωστά δομημένων εγγράφων και υπολογιστικών φύλλων, ηλεκτρονικών παρουσιάσεων των εργασιών τους. Επίσης ιδιαίτερη σημασία γίνεται στην εφαρμογή πρακτικών προστασίας και ασφαλούς χρήσης, αλλά και την αναγνώριση και το σεβασμό στην πνευματική ιδιοκτησία έργων και στη χρήση υλικού που προέρχεται από διάφορες πηγές.

Ενώ ο προχωρημένος κύκλος κατάρτισης προτείνουμε να αποτελεί συνέχεια και εμπάθυνση του βασικού κύκλου, που αναφέρθηκε παραπάνω, και θα αφορά στην επέκταση χρήσης εφαρμογών ΤΠΕ, για την αξιοποίηση δυνατοτήτων προχωρημένων ψηφιακών εργαλείων, με περισσότερη εξειδίκευση. Έτσι γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθούν δεξιότητες όχι μόνο στην δημιουργία και διαμόρφωση ψηφιακού περιεχομένου, αλλά και στην ανάπτυξη και χρήση Βάσεων Δεδομένων, προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας, αλλά και νέων υπηρεσιών του διαδικτύου, όπως πολυμεσικών εφαρμογών. Επίσης έμφαση δίνεται στην ικανότητα σχεδίασης, παραγωγής, και κριτικής αναθεώρησης ψηφιακού περιεχόμενου, αναζήτησης πληροφοριών για επίλυση προβλήματος, συνεργασίας και επικοινωνίας, ανταλλαγής πληροφοριών, ανάπτυξης στάσεων και νοοτροπιών καλής χρήσης και αξιοποίησης των ΤΠΕ στην καθημερινή φοιτητική ζωή και στο ευρύτερο περιβάλλον δραστηριοποίησης.

Παράλληλα προτείνουμε άλλο έναν κύκλο κατάρτισης σε φοιτητές/-τριες που έχουν ήδη βασική γνώση δεξιοτήτων ΤΠΕ, αλλά και ενδιαφέρον για τις νέες τεχνολογίες, σχετικά με την αξιοποίηση εφαρμογών και εργαλείων ΤΠΕ, για την ανάπτυξη επιστημονικού και ερευνητικού ψηφιακού περιεχόμενου. Σκοπός είναι η αναζήτηση, η κριτική αξιολόγηση, η επιλογή και χρήση των κατάλληλων ψηφιακών πόρων καθώς και εργαλείων για τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου μάθησης. Αναλυτικότερα θα αποκτήσουν δεξιότητες δημιουργίας ψηφιακού περιεχόμενου (ιστοσελίδα, ιστολόγιο, κλπ), ώστε όχι μόνο να είναι απλοί χρήστες του περιεχομένου αυτού, αλλά να έχουν ευχέρεια να σχεδιάσουν, υλοποιήσουν, επιλέξουν και να αξιοποιήσουν εφαρμογές ΤΠΕ, κυρίως ανοιχτού λογισμικού. Παράλληλα αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά και η λειτουργία πληροφοριακών διαδικτυακών συστημάτων εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και εξοικειώνονται με διάφορες

κατηγορίες σύγχρονων ψηφιακών μέσων, όπως διαδραστικά και εικονικά περιβάλλοντα, διαδικτυακές ή/και πολυμεσικές εφαρμογές, και ψηφιακά παιχνίδια.

Τέλος ιδιαίτερα σημαντικός θεωρούμε ότι μπορεί να είναι ο κύκλος κατάρτισης, σχετικά με «Εισαγωγικές δεξιότητες σε εφαρμογές γεωπληροφορικής (GIS) και σχεδίασης με χρήση υπολογιστή (CAD)», που έχει ως στόχο την εξοικείωση των φοιτητών/-τριών με βασικές γνώσεις και πρακτικές γύρω από τις αρχές των Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων (ΓΠΣ) και την Σχεδίαση με Χρήση Υπολογιστή, σε συνδυασμό με την εμπάθυνση τους στη χρήση μεθόδων και ψηφιακών τεχνολογιών αιχμής, τόσο στην κατεύθυνση της αρχαιολογίας, όπου υπάρχει ευρύ πεδίο εφαρμογών, όσο και στην κατεύθυνση της ιστορίας, αλλά και άλλων ανθρωπιστικών πεδίων (Geohumanities).

3. Συμπεράσματα

Η εργαστηριακή κατάρτιση για την ανάπτυξη, αναβάθμιση και εμπάθυνση ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων αποδοτικής χρήσης ΤΠΕ, που προσφέρουμε σε φοιτήτριες/-ές προπτυχιακών σπουδών ανθρωπιστικών επιστημών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τους δίνει την δυνατότητα και την ευκαιρία για περαιτέρω ψηφιακή εξειδίκευση προσαρμοσμένη στις εκπαιδευτικές ανάγκες τους, παράλληλα με το ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών τους.

Στόχος είναι να αντεπεξέλθουν οι φοιτήτριες/-ές αυτών των σπουδών, στην ραγδαία πρόοδο του ψηφιακού περιβάλλοντος ενισχύοντας τις ψηφιακές δεξιότητες τους σε ευρύτερους τομείς που περιλαμβάνουν διάφορα πεδία, όπως για παράδειγμα την εκτεταμένη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών, τη συνεργασία, τη δημιουργία περιεχομένου, προσαρμοσμένες όμως στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, αλλά και σε μελλοντικές - ως απόφοιτες/-οι πλέον- εργασιακές και κοινωνικές ανάγκες τους. Αυτό είναι περισσότερο αναγκαίο, καθόσον οι συγκεκριμένοι δεν είναι εξοικειωμένοι στον απαιτούμενο βαθμό με την τεχνολογία. Έτσι η ανάπτυξη των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους αυτών, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό συμπληρωματικό εφόδιο, τόσο για την βελτίωση και καλύτερη απόδοση στις σπουδές τους, με την ενεργητικότερη συμμετοχή τους στην συνεχώς ψηφιακά αναπροσαρμοζόμενη εκπαιδευτική διαδικασία, όσο επίσης να αποτελέσουν εφόδιο στην πιθανή μελλοντική ερευνητική τους πορεία, αλλά και για μια αξιολογη επαγγελματική σταδιοδρομία, με καλύτερες προοπτικές.

Τέλος σημαντικό ζήτημα είναι, κατά τη γνώμη μας η αναγκαιότητα, αφενός προσαρμογής της κατάρτισης σε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς ψηφιακών δεξιοτήτων, όπως το «Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ψηφιακή ικανότητα των Πολιτών» και αφετέρου της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της.

Αναφορές

- EC. (2020). European Commission. DESI 2020. Digital Economy and Society Index 2020. Brussels. Retrieved from: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
- EUA. (2019). European University Association. Digital skills. Where universities matter, June 2019. Retrieved from: <https://eua.eu/downloads/publications/digital-skills-20where-universities-matter.pdf>
- Ferrari, A. & Punie, Y. & Redecker, C. (2012). Understanding digital competence in the 21st century: An analysis of current frameworks. 21st Century Learning for 21st Century Skills. 79-92. Retrieved from: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-33263-0_7
- Kluzer, S. and Pujol Priego, L., DigComp into Action: Get inspired, make it happen. A user guide to the European Digital Competence Framework, Luxembourg, 2018, ISBN 978-92-79-79901-3. Doi: <https://doi.org/10.2760/112945>
- McFarlane A. (2019). Growing up digital: What do we really need to know about educating the digital generation? Nuffield Foundation 2019, Retrieved from: <https://www.nuffieldfoundation.org/about/publications/growing-up-digital>
- OECD. (2018). The Future of Education and Skills, Education 2030 Retrieved from: <http://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20.pdf>
- Unesco. (2011). Digital literacy in education. Retrieved from: <https://iite.unesco.org/publications/3214688>
- Unesco. (2017). Working Group on Education: digital skills for life and work. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259013>
- Κουκουφίκη, Λ. Σταυρούλα (2016). Η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: προϋποθέσεις και προτάσεις για πληρέστερη ενσωμάτωσή τους. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/10442/hedi/43272>
- Λαφτσίδου Μ. – Κώτσιος Π. – Σαρηγιαννίδου Β. – Χατζηχρήστος Α. – Ζιώγα Χ. – Ξενίδου-Δέρβου Κ. (2008). «Πληροφοριακή Παιδεία: έρευνα στους πρωτοετείς φοιτητές του Α.Π.Θ.», Πρακτικά 17ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Η Αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών ως Στοιχείο Ποιότητας των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων», Ιωάννινα 24-26 Σεπτεμβρίου 2008. Ανακτήθηκε από: <http://17conf.lib.uoi.gr/files/a9.ltraining.pdf>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). Σχέδιο Δράσης για την Ψηφιακή Εκπαίδευση (2021-2027). Ανακτήθηκε από:

https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2018). Σύσταση 2018/C 189/01 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης. Ανακτήθηκε από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EL)

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2020). Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ψηφιακή εκπαίδευση στις κοινωνίες γνώσης της Ευρώπης. (2020/C 415/10). Ανακτήθηκε από: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52020XG1201\(02\) &from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:52020XG1201(02) &from=EL)

Τζιφόπουλος, Μ. (2014). Υποψήφιοι Φιλολόγοι: Ψηφιακοί «Ιθαγενείς» ή Ψηφιακοί «Μετανάστες»; Πρακτικά 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή, Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης

Χατζηχρήστος Α. (2013). «Καταγραφή επιπέδων ψηφιακού πληροφοριακού γραμματισμού των μελλοντικών φιλόλογων». Πρακτικά Εισηγήσεων 5th Conference on Informatics in Education – Η Πληροφορική στην Εκπαίδευση, Πειραιάς 11-13 Οκτωβρίου 2013, σ.1-13. Ανακτήθηκε από: http://lefkimi.ionio.gr/cie/images/documents13/CIE2013_proceedings/data/cie2013_300.pdf

Χατζηχρήστος Α. (2019). Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη. ΑΠΘ <http://hdl.handle.net/10442/hedi/46722>

ΥΨΗΔ. (2020). Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης: Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020–2025

Abstract

This paper refers to necessity for development, upgrading and enhancing digital skills and efficient capabilities for using ICT (Information and Communication Technologies), through the implementation of laboratory training exercises and application of good practices, in the context of undergraduate studies in humanities sciences of Greek Higher Education Institutions (HEIs). The aim is that students, of this kind of studies, to ride out the rapidly changing digital environment and its diffusion by strengthening their digital skills in wider areas that include various fields, such as the extensive use of online services, collaboration, content creation, adapting their educational, working (also as graduates, in future) and social needs. Finally, the importance of adapting skills training to a common reference frame and evaluating the acquired or enhanced digital skills, is highlighted.

Keywords: digital skills, digital skills workshops humanities students, higher education